

TILL BÖRJE, JUMKIL OCH HARBO

*Upplands fornminnesförenings höstutflykt
söndagen 27 september 1970*

Söndagen 27 sept. 1970 anordnades fornminnesföreningens höstutflykt med ett 30-tal deltagare. Man hade traditionell tur med vädret, då det var den enda vackra höstdagen under en period av flera veckors grå- och ruskväder. Vid Broby i Börje hälsade vice ordföranden professor Sven Hörstadius deltagarna välkomna. Därefter gjordes en rundvandring inom området med Lars Gezelius, varvid man besåg husgrunder, kokstenshögar och gravar. Det är fråga om ett bebyggelsekomplex från senare delen av bronsåldern, där Institutionen för nordisk fornkunskap bedrivit utgrävningar sedan 1949. Fynden belyser en bronsålderskultur av mälardalstyp som bl. a. har förbindelser med området söder om Östersjön, medan samtida utgrävningar i Roslagen tyder på en annorlunda kulturtyp i denna del av landskapet med nära kontakter med Estland och Finland.

Under den fortsatta färden till Börje-Åkerby hembygdsgård passerades »Svens hög» vid Broby, en storhög från yngre järnåldern vilken 1663 undersökts av Olof Verelius, den äldsta kända systematiska utgrävningen i Sverige.

Höstutflykten 1970.
Deltagarna samlas
vid Harbonäs.

Vid hembygdsgården hälsades deltagarna av hembygdsföreningens sekreterare rektor Petrus Lindgren. Lantbrukare Enok Tapper gav en personlig och livligt uppskattad berättelse om gårdens tillkomst och avslutade med en av honom själv författad dikt till hembygden. I Ryttharhagen bakom gården talade Anna-Märta Berg om gravfältet med tilltalande läge på höjden söder om Jumkilsåns dalgång. Gravfältet, som består av både högar och lägre anläggningar, hålles i föredömligt skick genom betning av kor.

Vid Jumkils kyrka berättade Lars Gezelius om kyrkan och de pågående restaureringsarbetena. Tekniskt sett var kyrkan i ett mycket dåligt skick då kraftiga sättningar i murverken medfört stora sprickbildningar. Kyrkan från 1300-talets början har valv och målningar från 1400-talets senare del eller tiden omkring 1500. Målningarna, som är begränsade till koret, är daterade till perioden 1470–1503 genom att både Sten Sture d. ä:s och Jakob Ulfssons vapen finns avbildade. Dekoren är av mycket hög klass och den anonyme konstnären finns inte representerad i någon annan kyrka. På långhusets väggar har under restaureringen rester av en äldre dekor påträffats. Det är fråga om fragment av fem målade invigningskors med bilder av apostlar, som torde vara från 1300-talet.

Resan gick vidare till Harbo. Hembygdsföreningens ordförande lantbrukare Rune Fors mötte vid hembygdsgården. Han orienterade om gården, dess tillkomst och samlingar, varpå resenärerna fick tillfälle se sig omkring och värma sig i mangårdsbyggnadens sal. Resans slutmål var Harbonäs herrgård, där kapten Lars Axelson med maka välkomnade gästerna. Kapten Axelson berättade om egendomen och dess huvudbyggnad, vilken består av en våning i bottenplanet och däröver en öppen vind med låga fönsteröppningar täckt av ett magnifikt valmtak. Byggnadsåret lär vara 1637 och det uppges att Nicodemus Tessin d. ä. utfört ritningarna. Detta skulle i så fall ha skett redan året efter Tessins ankomst till Sverige, varför uppgiften kan betvivlas. Denne var nämligen då engagerad av helt andra arbeten. Den stora salen med bevarad ursprunglig panel och de vackert inredda rummen beundrades. Man fick även tillfälle se vinden med dess öppna takstolar vilka bär upp det rymliga 1600-talstaket.

Vice ordföranden professor Sven Hörstadius framförde föreningens varma tack till värdfolket för gästfriheten. Därpå vidtog hemresan.